

Bölüm 10

Deneyim

Muğla ilinde 3 termik santral; Yatağan merkezinde Yatağan Termik santrali, Yatağan'a 69 km mesafede, Milas-Ören'de Yeniköy ve Kemerköy termik santralleri uzun yıllardır faaliyettedir.

Yatağan termik santralinin kurulması 1975 yılında planlanmış, 1977 yılında inşaatı başlamış, 1982'de birinci ünite, 1983'te ikinci ünite, 1984'te ise üçüncü ünite çalışmaya başlamıştır (2). Santral kurulduğu günden bu yana bölgede yaşayan halkın tepkileriyle gündeme gelmiştir. 1985'te üç ünitesiyle enerji üretimine başladıktan sonra, insan sağlığına ve çevreye olumsuz etkileri nedeniyle sık sık gündeme gelmiş, yerel gruplar ilgili bakanlıklara, TEAŞ'a ve Muğla Valiliği'ne başvurmuş, geri dönüş olmamış, bunun üzerine davalar açılmıştır. Birlikçilerin santralin üretiminin durdurulmasına dair görüş bildirmesine rağmen, mahkemeler kapatma talebini reddedince konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşınmıştır. Dönemin Çevre Bakanı Osman Pepe "İnsan sağlığı açısından sınır değerleri aşılsa santrali tamamen kapatmamız gerekecek" dese de AİHM kararına rağmen santral kapatılmamış, faaliyetlerine devam etmiştir. 1990'larda çiftçilerin açtığı bireysel davalar, Yatağan Termik Santrali'nin bölgedeki zeytin ve tütün üretimine yaptığı olumsuz etkilerin mahkemelerce tanınmasını sağladı ve pek çok davada çiftçilere tazminat ödenmesine hükmedildi (3).

Eskihisar, Yeşilbağcılar ve Turgut'a kadar uzanan coğrafyadaki yüz binlerce zeytin ağacı Antik Karia'dan günümüze kadar tarihe tanıklık etmiş, yörede yaşayan insanların kültürüne ve ekonomisine katkı sağlamıştır. Yatağan Termik Santrali ve kömür madenleri yüzünden neredeyse 1000 yaşında zeytin ağaçlarına yaşam vermiş verimli topraklar yok edilmiş, köylüler köylerini terk etmek zorunda kalmış, yoksulluğa sürüklenmiştir (3,4).

Santralin 1982'den beri saldıdığı sülfürdioksit ile nitrojendioksite maruz kalıp verimsizleşen zeytin üretimi kapasitesi, santrale kömür sağlayan açık ocak kömür madeninin ilerlemesiyle daha da düştü. Madenin yaklaştığı köyler hem toz emisyonlarına daha fazla maruz kaldı hem de kömür madeni için yapılan sondaj ve kazılar zeytinliklerin su kaynaklarını ortadan kaldırdı. Heyelanlar da zeytinlikleri ve yaşam alanlarını tahrip etmeye başlayınca Eskihisar ve Yeşilbağcılar sakinleri köylerinin taşınmasına razı oldular. Bazı köylüler arazilerini satıp başka bölgelere göç etti, bazılarıysa yeni inşa edilen TOKİ evlerinden ev sahibi olmak için borçlandı ve eski hayat tarzlarını ve geçim kaynaklarını yitirdi (3,4).

2014 yılında Yatağan Termik Santrali ile Güney Ege Linyitleri İşletmesi (GELİ) tarafından kullanılan taşınmazların özelleştirme ihalesini 1 milyar 91 milyon dolarla Elsan Elektrik (Bereket Enerji) kazandı. İhaleye tepki göster-

ren çok sayıda işçi ise Yatağan-Milas yolunu trafiğe kapatarak özelleştirmeyi protesto etti (5).

Şekil 2. Yatağan termik santralinin özelleştirilmesi işçiler tarafında protesto edildi (6)

Son yıllarda maden sahası sürekli genişlediği için, ara ara şirket zeytin ağaçlarını kesti, sonra yerel halk şikâyetçi oldu, şirket bir süreliğine maden faaliyetini durdurdu, sonra yine uygulamalar halka rağmen devam etti (3). Yatağan Termik Santrali ve giderek genişleyen maden sahası Eskihisar ve Yeşilbağcılar köylerinin taşınmasından sonra şimdilerde Turgut beldesini tehdit ediyor. Turgut'un hemen yanbaşıında Lagina Antik Kenti var. Doğal, kültürel ve tarihî mirasıyla korunması gereken bir değer olan Turgut ve civarı, maden sahasının sınırlarına dayanmasıyla yaşanmaz bir yer hâline gelmek üzere (3).

Şekil 3. Turgut'ta Bereket Enerji'ye karşı mücadelenin öncülerinden Tayyibe Demirel (7)

Trajikomik bir şekilde Yatağan Termik santrali 2020 yılında Muğla Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden Sıfır Atık Belgesi almıştır. Peki ya bacadan atılan atıklar?

Şekil 4. (3)

Bölgedeki zeytin üretimi yerel mahkeme kararlarına karşın sıkıntılı bir şekilde sürüyor. Turgutlular geçmişte öylesine ettikleri bahçelerde kasa kasa sebze yetişirken şimdi gübre ve zirai ilaçlar kullansalar bile doğru dürüst ürün alamadıklarını söylüyorlar. Köylülerin söylediğine göre geceleri santral filtreleri çalıştırmıyor, köy zehir soluyor, buna bağlı olarak zeytinlerin çiçekleri yanıyor ve meyve vermiyor. Köylüler su kaynaklarının da kömür ocaklarında yapılan sondaj çalışmaları sonucu kuruduğunu söylüyorlar. Maden ile zeytinliklerin komşu olduğu Turgut'ta da aynı sorun yaşanıyor (4).

Şekil 5.

Muğla'daki çeşitli resmi kaynaklardan elde edilen veriler, ruhsat alanlarının tam olarak 27 köyü içine aldığı gösteriyor. Bu köylerden Eskihisar, Yeşilbağcılar ve diğer altı köy çoktan taşındı; Turgut ise tehdidi en yakından hisse-

den köylerden biri. Ancak Yatağan Termik Santraline bağlı kömür madeninin tüm ruhsat alanında çalışma yapması hâlinde 18 köy daha yerinden edilebilir.

YATAĞAN'DA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Yatağan'da 21 Ekim 2000 tarihinde inversiyon nedeniyle SO₂ yoğunluğunun 5,670 mg/m³ düzeyine ulaşması ve 22 Ekim'de Valiliğin "Acil Durum Önlemleri" uygulamaya başlatması ile gelişen süreç yaklaşık bir ay boyunca devam etmiştir. Termik santralin kurulduğu günden bu yana meteorolojik değişikliklerle uyumlu olarak yılda birkaç kez "ciddi" boyutlara ulaştığı düşünülen kirlilik, ilk kez bu kadar uzun süre gözle görülen ve kayıtlara geçen bir biçimde toplum sağlığı için akut tehlike oluşturacak kadar yüksek düzeylerde gözlenmiştir. Türk Tabipleri Birliği (TTB) yayınladığı raporda, solunum sistemi hastalıkları ile bronşit, amfizem ve astım yüzünden yataklı tedavi gören hastaların oranının, Yatağan Devlet Hastanesi'nde %28 iken Muğla Devlet Hastanesi'nde %13.8 olduğu bildirilmiştir. Bu oran Muğla'nın iki katından fazladır (8).

2001 yılında yayınlanan bir makalede gözlem kuyularından bazı dönemlerde alınan su örneklerindeki Kadmiyum ve Kurşun değerlerinin Çevre Koruma Örgütü (EPA) tarafından içme suları için önerilen 0.005 mg/l ve 0.015 mg/l sınır değerlerini aştığı gösterilmiştir. Ayrıca, inceleme alanından alınan su örneklerindeki sülfat değeri, Türk Standartları Enstitüsü tarafından içme suları için önerilen maksimum sınır değerlerini genellikle aşmaktadır (9).

2006'da, 0-6 yaş arası 236 Yatağanlı çocuktan toplanan verilere dayalı bir başka çalışmada, ortalama Kurşun değeri 36,2 mikrogram/dL bulunmuştur. Bu değer ülkemizde kurşunla ilgili yapılmış çalışmalar ve sonuçları açısından en yüksek değeri oluşturmaktadır. Ayrıca çocukların yüzde 95.7'sinin Kurşun zehirlenmesi sınırı üzerinde kan değerlerine sahip olduğu, yüzde 87.6'sının kanında sınır değerini iki katından fazla kurşun bulunduğu saptanmıştır (10).

2010 yılında Haktanır ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada Yatağan Termik Santrali çevresindeki tarım ve orman topraklarından alınan örneklerde toplam kadmiyum ve kükürt değerlerinin normal değerlerden oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bitkilerde bulunan ağır metal miktarlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bu miktarlar sebzeler için tüketilmesine izin verilen değerlerin üzerindedir (11).

2012 yılında yayınlanan bir gazete haberinde, Sağlık Bakanlığı'nın talebi üzerine Muğla İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Yatağan'daki kanser vakaları ile ilgili bir araştırma yapıldığı yazıyordu. O tarihlerde Muğla'da çalışan göğüs hastalıkları uzmanı arkadaşlarımız da böyle bir araştırmada görevlendirildik-

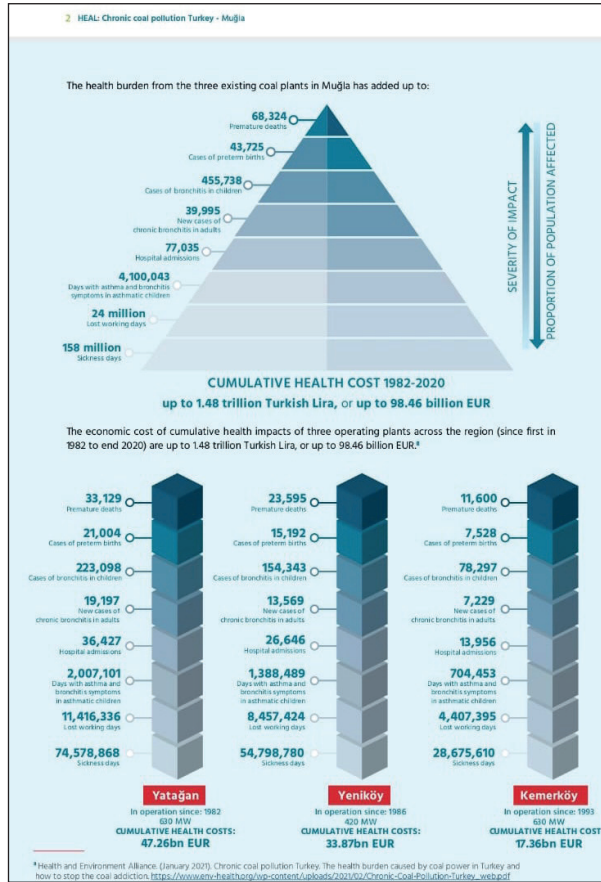
lerini, ancak sonrasında bu araştırma verilerinin hiçbir şekilde açıklanmadığını belirtmişlerdi. Gizli ibaresiyle Sağlık Bakanlığı'na gönderilen araştırma raporunda, son 2 yılda sadece Muğla'daki hastanelerde 35 kişinin akciğer kanserinden yaşamını yitirdiği, 60 kişinin de aynı rahatsızlık nedeniyle tedavi gördüğü belirtildi. O tarihlerde ülkemizde akciğer kanseri sıklığının erkeklerde 100 binde 50-60, kadınlarda 100 binde 6-8 olduğunu düşünürsek bu sayılar 45 bin nüfusu olan Yatağan için oldukça yüksektir (12). 2016 yılından bu yana Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde çalışıyorum ve Yatağan'dan gelen hastalardan sıklıkla köylerinde kanser vakalarının çok olduğunu duyuyorum. Bu nedenle Türk Toraks Derneği Çevre Sorunları ve Akciğer Sağlığı Çalışma Grubu olarak Yatağan'daki ölüm oranlarını, kronik hastalıkları saptamak için bir proje başlattık. Çalışmamızın ön verileri incelendiğinde, Yatağan'da 2017, 2018 ve 2019 yıllarında ölüm oranları, termik santrallerden en az etkilenen Bodrum'a göre sırasıyla %36, 32 ve 82 daha fazla bulunmuştur. Ayrıca akciğer kanseri nedeniyle hastane başvuruları değerlendirildiğinde Yatağan'da 2016 ve 2017 yıllarında 100 binde 60 ve 62 iken o yıllarda Türkiye'de akciğer kanseri insidansının 100 binde 20 olduğu saptanmıştır (13). Çalışmamız tamamlandığında verilerin tümü yayınlanacaktır.

Avrupa İklim Ağı (CAN Europe) tarafından, Muğla Çevre Platformu (MUÇEP) ve TMMOB Çevre Mühendisleri Odası (ÇMO) ortaklığıyla yapılan 'Kömürün Gerçek Bedeli: Muğla' araştırmasının bulguları Muğla'daki Yatağan, Yeniköy, Kemerköy termik santrallerinden kaynaklanan hava kirliliğinin 1983-2017 yılları arasında en az 45 bin erken ölüme sebep olduğunu ortaya koydu. Araştırmaya göre, Yatağan'da havadaki partikül madde yoğunluğu, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) belirlediği yıllık ortalama üst limitin 2015'te 4, 2016'da 3.5 katı olarak gerçekleşti. Yani Yatağan halkı, 2015 ve 2016 yılları boyunca DSÖ'nün insan sağlığı için aşılması gerektiğini belirttiği sınırın katbekat fazlası zehir soludu (14).

Araştırmada ayrıca Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy santrallerinden 28 bin kg cıva salındığı ve baca gazı arıtma tesisleri devamlı çalışsa dahi yılda 1100 kg Cıva salmaya devam ettiği bildirildi. Bu cıvanın yarısı ormanların, tarım alanlarının üzerine ve Akdeniz'e çöküyor. İnsanlar ve diğer canlılar için toksik bir ağır metal olan cıva toprakta, tatlı su kaynaklarında, denizde ve dolayısıyla bitki ve hayvanların dokularında birikmekte. Besin zinciri aracılığı ile insanlara ulaşan cıva, özellikle çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi için ciddi riskler yaratmakta. Henüz işletmeye alınmamış ruhsat alanları da işletmeye alınırsa 185 km²'lik ormanlık alan daha yok olacak. Bu, beş Bozcaada büyüklüğünde orman alanının yerini madene bırakması anlamına geliyor. Santrallerden kaynaklanan hava kirliliği halihazırda yılda 280 erken ölüme ve hastalık dolaşısıyla 61 bin iş günü kaybına yol açıyor (14).

Enerji konusunda faaliyet gösteren düşünce kuruluşu Ember'in yayınladığı analiz raporuna göre, Avrupa'da en fazla azotoksit salımı gerçekleştiren üç ülke sırasıyla Türkiye, Almanya ve Ukrayna. Türkiye'de bu gazın en büyük kaynağı, Yatağan Termik Santrali. Santralin yıllık azotoksit emisyonu 18 bin 405 ton (15).

Sağlık ve Çevre Birliği'nin (HEAL), "Kronik kömür kirliliği Türkiye: Kümülatif sağlık etkileri" isimli yeni çalışması, ülkenin kömürden elektrik üretimine bağımlılığının neden olduğu sağlık etkileri ve maliyetlerini ortaya koyuyor (16). Bu çalışmaya göre, 1982-2020 yılları arasında kömürlü termik santrallerin kirletici etkisine bağlı 68.324 kişi erken ölmüştür. Bu ölümlerin 33.129'u Yatağan termik santraline atfedilmiştir. Yine bu yıllar arasındaki termik santrallerin sağlık etkileri nedeniyle yapılan toplam sağlık harcamaları sadece Muğla için 1.48 trilyon TL olarak hesaplanmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Muğla'da kömür kirliliğinin kümülatif sağlık etkileri (17)

Anlaşılması çok zor olan bir diğer konu ise Yatağan'daki hava kalitesi ölçüm istasyonunun 2017 Nisan ayından bu yana ölçüm yapmaması. Cihaz arızası nedeniyle ölçüm yapılamadığı belirtilmekte ancak 4 yıldır bu arıza nasıl olduysa giderilemedi. En son yangınlardan sonra Ağustos ayının ortalarında tekrar ölçüm değerleri havaizleme.gov.tr'de yayınlanmaya başladı. Bağımsız bir araştırma kuruluşu olan İklim Değişikliği Araştırmaları Derneği, Yatağan'da Eylül- Ekim 2021 aylarında bir aylık süre boyunca yaptırdığı PM_{2,5} ve PM₁₀ ölçümlerinin ortalama 65,66 ve 128,25 mikrogram/m³ olduğunu bildirmiştir. Türkiye'de PM_{2,5} için bir sınır değer olmasa da, DSÖ 2021 yılında PM_{2,5} sınır değerini 5 mikrogram/m³ olarak belirlemiştir. Buna göre, Yatağan'da PM_{2,5} emisyonları sınır değerinin 13 kat üzerindedir. PM₁₀ sınır değeri ise ülkemizde 40, DSÖ 2021 düzenlemesine göre ise 15 mikrogram/m³'tür. Buna göre Yatağan'da PM₁₀ emisyonları Türkiye sınırlarının 3 kat, DSÖ sınırlarının ise 8 kat üzerindedir (18). Yatağan gerçekten zehir soluyor.

SON DURUM

Turgut Köyü kömür alanlarının köylerinin sınırına dayanması karşısında direnmeye devam ediyor. Turgut Mahallesinden Tayyibe Demirel, Turgut yakınlarındaki Hacıbayramlar mevkiinde Yatağan Termik Enerji Üretim A.Ş. tarafından "yeraltı kömür işletmesi" yapılması projesine Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nce verilen "ÇED gerekli değildir" kararına karşı dava açtı. Şirket mahkeme henüz hüküm vermeden yeni bir ÇED dosyası hazırlayarak başvuruda bulundu. Şirketin ikinci başvurusundan da "ÇED Gerekli Değildir" kararı çıkması üzerine açılan iptal davasında mahkeme keşif kararı verdi. Muğla İdare Mahkemesi ikinci kez, keşif bilirkişi raporuna dayanarak "ÇED Gerekli Değildir" kararının iptaline karar verdi. Şirket bu karara itiraz ederek Danıştay'a temyiz başvurusunda bulundu. Danıştay 6. Dairesi de itirazı yerinde bulmayarak temyizi reddetti (Ağustos 2020). Böylece şirkete verilen ÇED gerekli değildir kararının iptali kesinleşmiş oldu.

Bilirkişi raporunda kömür işletmesi yapılmak istenen alanın "mutlak tarım alanı" olarak belirtildiği, tarım dışı kullanımın uygun olmadığına altı çizilerek, "Tarım ve sulama alanı içerisinde kalan dava konusu proje alanının, bu haliyle hassas nitelikte bir alanda bulunmasının şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırı olacağı" değerlendirilmesinde bulunuldu. Bilirkişiler kömür işletmesi yapılmak istenen arazinin doğu, batı, kuzey ve güney yönlerinde ve çok yakın mesafede çok sayıda zeytin bahçelerinin bulunduğunu ifade ederek, bu durumun zeytincilik yasasına da aykırı olduğu sonucuna varmışlardır. Projenin, Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine aykırı olduğu saptanmasında da bulunulur-

ken, projenin su kaynaklarına olan etkisinin tartışıldığı rapor bölümünde şu çarpıcı tespitlerde bulunuldu; “Dava konusu kapalı kömür işletmesinde gerçekleşecek su atımı sonucunda yeraltı suyu seviyesi azalarak tarımsal ve yaşamsal faaliyetlere zarar verecek, proje sahası ve çevresindeki yüzeysel kuyular kuruyacak, Yatağan çayındaki su kalitesi kötüleşecektir.” Bilirkişi raporunda sonuç olarak net bir şekilde ÇED gerekli değildir kararının uygun olmadığı kanaatine varıldı (19). Şimdi ÇED süreci devam etmekte.

5.10.2020 tarihinde Yatağan’da ciddi bir hava kirliliği yaşandı. Bunun üzerine avukat Nuray Şahbudak santral aleyhine “Çevrenin insan sağlığına da zarar verecek şekilde kasten kirletilmesi” suçlamasıyla dava açtı (20). Yatağanlıların da sıkça dile getirdiği bir konu, santralin filtrelerinin geceleri devre dışı bırakıldığı ve havada ciddi bir kirlilik oluşturduğudur. Maalesef bu davada takipsizlik kararı verildi.

Özelleştirilen termik santrallere her yıl yüklü miktarda devlet desteği verilmekte. Bu destek 2020 yılında 166 milyon lira olarak gerçekleşti (21). Bu para yenilenebilir enerji kaynaklarına aktarılsa daha iyi olmaz mıydı?

Yatağan’da termik santral sorunu bir süre daha devam edecek gibi görünüyor. Halktan tepkiler devam ediyor ama Bereket Enerji de inatla yeni kömür yatakları açmak için uğraşiyor. Yatağan’ın havası, suyu, toprağı gittikçe daha çok kirleniyor, halkın, çocukların sağlığı etkileniyor. Bir termik santralin ömrü en fazla 35 yıl. Buna göre Yatağan Termik Santrali ömrünü çoktan tamamladı. Ancak halkın bir kısmı da santralde çalışarak geçimini sağladığı için santralin kapanması bu çalışanları işsiz bırakacak. Verimsiz linyit kömürü ile çalışan santralin kapatılması ve adil bir geçiş için devlet işsizliği önleyecek projeler oluşturarak, ki bunlar yenilenebilir enerji projeleri de olabilir, Yatağan halkının daha sağlıklı bir ortamda, ekonomik zarara uğramadan yaşamasını sağlamalıdır.

Muğla’da termik santrallere ve kömür ocaklarına karşı mücadele veren sadece Yatağanlılar değil. Milas’a bağlı İkizköy de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Limak-İçtaş ortaklığının (YK Enerji) işlettiği Yeniköy- Kemerköy santrallerine kömür sağlamak için Akbelen Ormanı kömür ocağına dönüştürülmek isteniyor. Daha önce bu köye bağlı Işıkdere mahallesi 2019 yılında kömür ocağı açılması için boşaltılmış. Köy halkının bir kısmı İkizköy’e taşınmış. Şimdi orayı da boşaltmaları isteniyor. 2019 Mayıs ayında YK Enerji İkizköy halkına arazilerini satın almak için yazı gönderiyor. Daha önce de aynı şeyi yaşayan köy halkı topraklarını vermek istemiyor. Ekip biçtikleri tarlalarını, balını, mantarını, çeşitli otlarını yedikleri ormanlarını kömür ocağına kurban etmek istemiyorlar. Kasım 2020’de Orman Genel Müdürlüğü YK Enerjiye Akbelen

Ormanında maden işletme izni verdi. İkizköy halkı iki yıldır Akbelen ormanında asırlık çam ağaçlarını kestirmemek için nöbet tutuyor. Zaman zaman Orman İşletmesi ya da YK Enerji işçileri ağaç kesmeye geliyor ve köylüler onları engelliyor. İzni Tarım Orman Bakanı Bekir Pakdemirli'nin imzaladığı ve kimsenin bilgisi olmadığı söyleniyor. Köylüler bunu öğrendiklerinde karşı dava açtılar. Dava açıldıktan sonra bölgede iki kez bilirkişi keşfi yapıldı. 2022 Ağustos ayında ise üçüncü bilirkişi keşfi yapıldı. Bu keşifte uzman olarak bulundum. İklim krizinin içinde olduğumuzu, bunun ciddi sağlık etkileri olduğunu, kömürden çıkmak için artık bekleyecek zaman kalmadığını, yenilenebilir enerjiye yatırım yapmamız gerektiğini vurguladım. Karşı taraf ülkenin elektrik ihtiyacı olduğunu, bu santraller çalışmazsa elektriksiz kalacağımızı söyledi. Elektrik Mühendisleri Odası temsilcisi ise, Muğla'daki 3 termik santralin Türkiye'deki kurulu gücün sadece %1'ini oluşturduğunu, bu santraller çalışmazsa kimsenin elektriksiz kalmayacağını, ülkemizde elektrik ağının oldukça sağlam olduğunu ve diğer bölgelerden aktarım yapılabileceğini belirtti. İkizköy direnişinin sözcüsü, çevre mühendisi Deniz Gümüşel, bu santrallerin artık kapanması gerektiği, termik santrallere her yıl yapılan devlet yardımı bu köylerin geçim kaynaklarından olan zeytine yatırılrsa, zeytinyağı fabrikaları yapılırsa hem köy halkının hem devletin ekonomisine katkısı olacağı hem de santralde, kömür ocaklarında çalışan işçilerin işsiz kalmayacağı şeklinde açıklama yaptı. Şu an bilirkişi raporu bekleniyor.

Şekil 7.

Şekil 8.

Muğla'da tek çevre sorunu kömürlü termik santraller ve kömür ocakları değil. Çok sayıda maden ocağı, mermer ocakları Muğla'da çevre kirliliğine yol açmakta (Şekil 9). Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, 2022 yılı başında merkez ilçe Menteşe'ye bağlı Bayır mahallesi ile Deştin köyü arasında 7751 dönüm (1085 futbol sahası genişliğinde) ormanlık alanda çimento fabrikası inşaatına başlandı. Muğla'da çimento fabrikasına karşı mücadelenin uzun bir geçmişi var. 1993 yılındaki ilk girişimin ardından Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan 06.08.2006 tarihinde ÇED olumlu kararı alınmıştır. Deştin köylülerinin katılımı engellenerek alınan bu ÇED kararına karşı çevre köyler tarafından ciddi bir mücadele yürütülmüş, Deştin Köyü Muhtarlığı adına açılan dava 2015 yılında ÇED izninin iptali ile sonuçlanmış ve karar 2016 yılında kesinleşmiştir. Aynı fabrika için henüz bu dava sürerken 2010 yılında Muğla Çimento tarafından ikinci ÇED başvurusu yapılmıştır. 2. ÇED süreci 2014 yılında çevre köylülerin tüm karşı çıkışlarına rağmen tamamlanmış, ÇED onayının verildiği de Deştin Köy Muhtarlığına tebliğ edilmeyerek köylülerin haber alıp, tekrar dava açması engellenmiştir. ÇED raporlarının süresi 7 yıldır. Bu sürede bölgede çimento fabrikasıyla ilgili hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Yedinci yılın dolmasına yakın, 2021 Aralık ayı başında Muğla Çimento'nun Menteşe Belediyesi'ne Entegre Çimento Fabrikası için ruhsat başvurusunda bulunduğu

öğrenen Muğla Çevre Platformu (MUÇEP) ; Deştin Çevre Platformu ve diğer sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla 15 Aralıkta Menteşe Belediyesi önünde bir basın açıklaması yapıldı. ÇED onayının bitmesine 15 gün kalmışken çevreye etkileri en fazla sanayi tesislerinden biri olan çimento fabrikasına ruhsat verilmesinin doğru olmadığı, Muğla'da 3 termik santral varken, kömür yakan bir tesisin daha kurulmasının Muğla'nın havasını iyice kirleteceği, ÇED raporunda birçok eksik ve yanlış bilgiler olduğu, ÇED onayının ilgililere duyurulmadığı ve itiraz haklarının kullanılmasının önlendiği açıklandı. Belediye başkanına ruhsatı imzalamaması çağrısında bulunuldu. Ancak belediye ÇED onayının sonlanmasına günler kala çimento fabrikası ruhsatını onayladı. O tarihten beri ÇED onayının ve ruhsatının iptali için davalar açıldı, birçok eylem yapıldı. Ancak henüz bir sonuç alınmış değil. ÇED iptali davasında mahkeme önce bilirkişi atanmasına karar verdi, ancak ne olduysa bir hafta sonra kendi kararını bozarak itiraz süresinin dolduğu gerekçesiyle davayı reddetti. Bunun üzerine Danıştay'a itiraz edildi. Halen Danıştay kararı bekleniyor. Bu arada fabrikanın temelleri atıldı ve çok sayıda ağaç kesildi. Çimento fabrikası sahibi geçenlerde bir açıklama yaptı. Nerdeyse çimento fabrikası çevreyi temizleyecek dedi. Tepkiler sorulduğunda ise çevrecilerden sanki yasa dışı bir örgütten bahseder gibi "bir avuç çevreci" diye bahsetti. Oysa ki o çevreciler, bilimsel gerçeklerle yol alan mühendisler, avukatlar, doktorlar, ekolojik sorunların nelere yola açacağını bilen ve bunu dert edinen insanlar. Eylemlerimiz, hukuki mücadelemiz devam ediyor.

Şekil 9.

Şekil 10.

Şekil 11. Çimento fabrikası için ağaçların kesildiği alan. Etrafındaki ormanlık alan da engel olunmazsa aynı kaderi paylaşacak

Muğla'da çevre katliamları bitmek bilmiyor. Devlet en temel insan hakkı olan sağlıklı bir çevrede yaşama hakkımızı görmezden geliyor. Bir avuç çevreci, ekoloji savunucusu elinden gelen mücadeleyi veriyor. Çoğu kez kendi imkânlarıyla bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Zaman zaman Sinpaş davasında olduğu gibi davalar kazanılıyor ve bu umudumuzu artırıyor. Halkın desteği olsa da maalesef yeterli değil. Bazıları durumun ciddiyetinin bilincinde değil, bazıları atalet içinde, bazıları korkuyor, bazıları ise öğrenilmiş çaresizlik içinde olanları izliyor, bir şey yapılabileceğine inanmıyor. Ama bir geleceğimiz olsun, çocuklarımız, torunlarımız sağlıklı bir çevrede yaşayabilsinler, bir ağacın gölgesinde oturabilsinler, kuş seslerini duyabilsinler, temiz su bulabilsinler, temiz hava soluyabilsinler, dahası hayatlarını devam ettirebilsinler diye bu bilinçsiz, hesapsız, duyarsız, vahşi doğa talanına karşı mücadele etmek zorundayız. Bunu gelecek nesillere borçluyuz.

KAYNAKLAR

1. <http://www.yatagan.gov.tr/tarihce>
2. <http://yatagantermik.com.tr/tarihce>
3. <https://350turkiye.org/yatagan-cehennemine-hos-geldiniz-48-koy-haritadan-silinecek/>
4. <https://artigercek.com/yazarlar/melis-alphan/yatagan-in-pek-hazin-oykusu>
5. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yatagan-termik-santrali-ihalesini-elsan-elektrik-kazandi-26600844-12.06.2014>
6. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yatagan-termik-santrali-ihalesini-elsan-elektrik-kazandi-26600844>
7. <https://komurhikayeleri.org/tayyibe-demirel-yatagan-mugla/>
8. Türk Tabipleri Birliği Yatağan'da Hava Kirliliğinin Değerlendirilmesi Raporu 2000
9. Baba A. Yatağan (Muğla) Termik Santral Atık Depolama Sahasının Yeraltı Sularına Etkisi. Jeoloji Mühendisliği 25 (2) 2001
10. Yapıcı G. Lead and cadmium exposure in children living around a coal-mining area in Yatağan, Turkey. Toxicol Ind Health 2006 Sep;22(8):357-62.
11. Haktanır K. Muğla-Yatağan Termik Santrali Emisyonlarının Etkisinde Kalan Tarım ve Orman Topraklarının Kirlilik Veri Tabanının Oluşturulması ve Emisyonların Vejetasyona Etkilerinin Araştırılması. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi 2010. :13-30
12. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/yatagan-termik-santrali-olum-sacmis-1521940->
13. Genç S, Karababa AO, Olcay SS. Yatağan' da kömürlü termik santrallerin mortalite ve morbidite üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Ön rapor. MS58. Türk Toraks Derneği 25. Yıllık Kongresi, Antalya
14. Kömürün Gerçek Bedeli Muğla. Climate Action Network Europe. <http://www.komurungercekbedeli.org/>
15. Coal power air pollution in Europe. <https://ember-climate.org/insights/research/coal-power-air-pollution/>
16. Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL-Health and Environment Alliance). (Ocak 2021). Türkiye'de kronik kömür kirliliği. Kömürün sağlık yükü ve kömür bağımlılığını sonlandırmak.
17. Gacal, F., Gierens, R., Jensen, G., Myllyvyrtta, L., Stauffer, A., Zander, E. (Ocak 2022). Kronik kömür kirliliği: Muğla Özel Dosyası. Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL).
18. İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği. Yatağan-Muğla hava kalitesi ölçüm raporu. Ölçüm Tarihi : 04.09.2021-04.10.2021 Rapor Tarihi : 02.11.2021
19. <https://www.evrensel.net/haber/412373/yatagandaki-termik-santral-danistaya-takildi-25.08.2020>
20. http://hamlegazetesi.com.tr/yatagan-da-hava-kirliligi-covid-19-iliskisi-var-mi-?fbclid=IwAR3tY0p34NmLifLR7NRe-HVYIZb_rwn-nf04gjaTfsF3TFBUwMrqtRzifFA
21. <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/elektrikte-166-milyon-liralik-kapasite-mekanizmasi-destegi-6393873->

Deneyimlerin Öğrettikleri (Bursa DOSAB)

Kayıhan Pala

Hikâye 2014 yılının Haziran ayında Bursa'nın şehir merkezinde yer alan Demirtaş Organize Sanayi Bölgesi'nde (DOSAB) "Buhar ve Enerji Üretim Tesis'i" adıyla kömürlü bir termik santralin planlanmış olduğunun ortaya çıkmasıyla başladı. Söz konusu tesisin Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) başvuru dosyasına göre DOSAB Müdürlüğü tarafından, Bursa'nın merkez Osmangazi İlçesi içerisinde Demirtaş Organize Sanayi Bölgesinin buhar ve enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla kömürlü bir termik santral planlanmaktaydı. DOSAB içerisinde yer alan sermaye sahipleri, şehrin içerisinde yapılacak kömürlü bir termik santralin sağlık ve çevresel etkilerini hiç düşünmeden, enerjiyi daha ucuza elde etmek için yola çıkmışlardı.

Oysa kömürlü termik santrallerin hastalanmaya ve ölümlere yol açtığı bilinmekteydi. Kömürlü termik santrallerle ilgili yapılan bilimsel araştırmalar, santrallerin yol açtığı kirlilikler yüzünden santralde çalışanlar ve çevresinde yaşayanlar başta olmak üzere toplumun geniş kesimlerinde rahatsızlıklara, hastalanmalara ve ölümlere yol açtığını açıkça ortaya koymaktadır.

Kömürlü termik santrallerin yol açtığı kirliliklerin başında hava kirliliği gelmektedir. Hava kirliliğinin başta solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları olmak üzere neden olduğu sağlık sorunları uzun zamandır bilinmektedir. Ancak son yıllarda hava kirliliği ile kanserler arasında nedensel ilişki kurulması, hava kirliliğinin önlenmesinin önemini daha da artırmış bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü 2013 yılında hava kirliliğini kansere yol açan etmenler listesine almış; hava kirliliğinin özellikle akciğer kanserinin nedeni olduğunu ve mesane kanseri riskini artırdığını da açıklamıştı.

DOSAB Buhar ve Enerji Üretimi Tesis'i (374 MWt) santral alanı 18.279 m² ve teknik alt yapı alanı 59.402 m² alan olmak üzere toplam 77.682 m² alanda kurulacak ve işletilecekti. DOSAB Buhar ve Enerji Üretim tesisinde kullanılması planlanan akışkan yataklı kazanlar iki ünite olarak teşkil edilecek ve tesis toplam 390 ton/saat buhar kapasitesine sahip olacaktı. DOSAB Buhar ve Ener-

ji Üretim Tesisinin yılda toplam olarak 524 bin ton kömür yakması ve yılda 194 bin tondan fazla kül çıkması öngörülmekteydi. Bu kömür Bursa dışından kamyonlarla taşınacak, kömürün ve külün taşınması nedeniyle tesisin günde 180'i ağır taşıt olmak üzere toplam 220 ek taşıt trafiğine yol açacağı, bunun da mevcut trafiğe ek olarak %3,9 trafik yükü oluşturacağı açıklanmaktaydı.

ÇED raporunda daha ilk bakışta, Bursa'da yaşayanların sağlığını olumsuz etkileyeceği görülen birçok sorun göze çarpmaktaydı. Örneğin tesisin etki alanı olarak 10 km yarıçapında dairesel bir alanın belirlendiğinden söz edilmekteydi ve tesisin kurulması planlanan yerin 750 m yakınında Demirtaş Sakarya Mahallesinde insanlar yaşamaktadır.

Raporda yer alan mevcut hava kalitesi tespit çalışmaları, tesisin kurulmasının planlandığı yerde ciddi bir hava kirliliğinin söz konusu olduğunu da göstermektedir. Örneğin HK1 ölçüm noktasında NO₂ ölçüm sonucu Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği uzun vadeli sınır değerinin üzerinde çıkmıştır. Ölçümler yalnızca hava kirleticilerinin en düşük düzeyde seyrettiği Temmuz ayında gerçekleştirilmiştir. NO_x için verilen sınır değere göre 1. Periyottaki toplam 8 ölçüm sonucundan 5'i, ikinci periyotta ise 4'ü yüksek çıkmıştır. Partikül madde olarak yalnızca PM₁₀ ölçülmüş, buna ek olarak PM_{2.5} ölçümlerinin yapılması tercih edilmemiştir. Oysa PM_{2.5} kirliliği sanayi kökenli hava kirliliğini göstermesi bakımından bütün dünyada çok önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. PM₁₀ düzeyi de o yıllarda izin verilen sınır değerlere çok yakın çıkmıştır. Örneğin PM-2 ölçüm noktasında PM₁₀ değeri 59,72 mikrogram/m³ olarak ölçülmüştür (Sınır değer o yıl 60 mikrogram/m³ idi, şimdi 40 mikrogram/m³). Bu durum bölgenin Temmuz ayında bile partikül madde kirliliği riski altında olduğunu göstermektedir. Ölçülen PM₁₀ düzeyleri 2014 yılı için geçerli olan sınır değerinin altında olmakla birlikte; 2019 yılı için geçerli olan sınır değerinin üzerindeydi ve bu durum raporun modelleme bölümünde de kabul edilmişti. Tesisin işletmeye alınması halinde mevcut kirliliğin tesis tamamlandığında yasal sınırların üzerine çıkarak daha da artabileceği anlaşılmaktaydı. Hava kirleticileri için kullanılan uzun ve kısa vadeli sınır değerler Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği sınır değerlerin de çok üzerindeydi.

Özetle, yaşadığımız kentte, Bursa'da, Ulucami'nin de içerisinde yer aldığı tarihi kent merkezine yaklaşık 10 kilometre uzaklıkta yer alan Demirtaş Organize Sanayi bölgesinde, buhar ihtiyacını ağırlıklı olarak doğalgaz ile üreten firmaların buhar maliyetlerini düşürmek amacıyla kentin göbeğine, Bursa ovasının kalbine kömür yakıtlı bir termik santral kurulmak istenmekteydi.

DOSAB'ın şehir merkezine kömürlü bir termik santral yapmak üzere başvurduğunun duyulmasının hemen ardından, Bursa'da uzun yıllardır çevre mücadelesi veren Doğa-Der, Bursa Barosu, TMMOB ve Bursa Tabip Odası başta olmak üzere birçok meslek örgütü ve demokratik kitle örgütü bir araya gelerek ortak mücadele kararı alındı.

İlk olarak 19 Temmuz 2014 tarihinde bir basın açıklaması yapılarak, Bursa'nın sanayi tarafından kirletilmiş havasını solumak zorunda bırakılan vatandaşların DOSAB'da yapılması planlanan kömürlü termik santrale karşı mücadele etmeye kararlı oldukları toplumla paylaşıldı.

Basın Açıklaması: DOSAB Termik Santrale HAYIR

Bizler, bugün buraya, Demirtaş Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü tarafından DOSAB sınırları içinde kurulması planlanan kömürle çalışacak **DOSAB Termik Buhar ve Enerji Santrali projesine karşı tepkimizi ortaya koymak**, vatandaş olarak bu santralin yapılmasını istemediğimizi ve bu santralin yapılmaması için gereken her yola başvuracağımızı bildirmek için toplandık.

Bizler, **Bursa'nın sanayi tarafından kirletilmiş havasını solumak zorunda bırakılan** Bursa'nın çeşitli mahallelerinde yaşayan vatandaşlarıyız.

Bizler, DOSAB çevresindeki mahallelerde yaşayan, hava kararınca **DOSAB'daki sanayi tesislerinin bacalarından bıraktıkları rahatsız edici, hasta yapan dumanın** canlı tanıklarıyız. Devletin resmi sitelerinde yayınlanan hava kirliliği ölçüm sonuçları, Bursa havasının çoğu zaman sınır değerlerinin üstünde olduğunu, yoğun çevre kirliliği ile bilinen Kocaeli Dilovası bölgesinden bile daha kirli havayı soluduğumuzu ortaya koymaktadır.

Buna rağmen, **DOSAB Yönetimi**, termik santral kurmak için Bursa Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne gönderdiği ÇED Başvuru Dosyası ile **10.06.2014 tarihinde ÇED sürecini başlattı**.

Bizler biliyoruz ki, DOSAB'da bulunan fabrikalar buhar ihtiyacını bugün nasıl karşılıyorlarsa bundan sonra da aynı şekilde karşılayabilirler. **Burada üzeri kapatılmaya çalışılan başka bir amaç vardır**. Fabrikalar şu anda kendi buhar ihtiyaçlarını doğalgaz yakarak elde etmektedirler. Ancak **fabrika sermayedarları doğalgazla buhar üretimini artık pahalı bir yöntem olarak görmekteler**. İşte bu sermaye kesimi havamızı, suyumuzu daha da kirletme pahasına, ciğerlerimizi, ovadaki besinimizi dumana boğmayı göze alarak kömürle çalışan merkezi bir santral kurma planı yaptılar.

DOSAB Termik Santrali ÇED Başvuru Dosyasında, kurulması planlanan santralin “DOSAB’da bulunan fabrikaların buhar ihtiyacının tümünü, elektrik ihtiyacının ise üçte birini karşılanacağını” bildirmektedir. Buradan bir gerçek daha ortaya çıkıyor. **DOSAB sanayicisi, gerçekte elektrik enerjisi gibi önemli bir maliyet kaleminin fiyatını düşürme çabası içerisinde**dir. Anlaşıyor ki, termik santrali kurmak için öne sürülen buhar üretimi maskesi altında DOSAB’daki fabrika sermayedarları, gerçekte ucuz elektrik üreterek kârlılıklarını daha da artırma planını uygulamaya koymuşlardır.

ÇED Başvuru dosyasında, DOSAB termik santralinde saatte 60,6 ton kömür yakılacağı belirtilmekte ve buradan yapılan hesapla **günde 1454 ton kömürün** yakacağı hesaplanmaktadır. Aynı zamanda santralde saatte 6,6 ton, **günde 160 ton kireçtaşı** kullanılacağı belirtilmektedir. Yanma sonucu çıkan kül maden sahasına geri götürüleceği bildirilmektedir. Kömür düşük kalitede olduğu için yaklaşık yarısı kül olarak geri götürüleceği hesaplanırsa **günde 730 ton kül** ortaya çıkacaktır. Bu bilgiler ışığında yapılan bir hesapla santrale gelip giden **günde toplam 2350 ton sevkiyat** yapılması gerekecektir. Bu durum termik santral için **20 tonluk kamyonlarla günde 1175 kamyon sevkiyat yapılacağı** anlamına gelmektedir. Bu **kamyonların yakacağı mazot, çıkaracağı egzoz gazı, yaratacağı trafik sıkışıklığı DOSA-B’da termik santral kurulması konusunun ne kadar akıl dışı olduğunu, yaratacağı zarar ve kirliliğin boyutlarını** şimdiden ortaya koymaktadır.

ÇED Başvuru Dosyasında termik santral için gerekli suyun tamamı DOSAB mevcut su şebekesinden karşılanacağı belirtilmektedir. O halde DOSAB Yönetimine soruyoruz. **Şebeke suyu ile termik santralin işletildiği dünyanın neresinde görülmüştür?** Hadi siz dünyada olamayan bir teknoloji kullanarak şebeke suyu ile çalışan termik santral yaptınız diyelim. O halde, **termik santral ve stok alanı olarak belirlediğiniz yerlerde şu anda neden onlarca kuyu açma çalışmaları yapmaktasınız?** Edindiğimiz bilgiye göre **DOSAB Yönetimi saatte onbinlerce metreküp yer altı suyunu yeryüzüne çıkaracak kuyular açmaktadır.** Buradan termik santral çalışırken çok büyük miktarda yer altı suyu kullanılacağı ortaya çıkmaktadır. Bir termik santrali besleyecek kadar suyun yer altından çekilmesi durumunda, bunun jeolojik ve depresel etkisi ve Bursa ovasına vereceği büyük zararlar hiç düşünülmemiştir. Bu santral kurulursa **Bursa’nın adeta altı oyulacak, boşalan su yeryüzünde çok tehlikeli jeolojik yıkımlara neden olabilecektir.**

Bizler biliyoruz ki, sermayedar yalnızca kendi çıkarını ve kârını düşünür. Kârlılığı arttığı sürece havayı, suyu kirletmenin, tarımsal ürünlere gelen zararın, vatandaşın hasta olmasının sermayedar için bir önemi yoktur. DOSAB sermayedarlarının Bursa ovasının ortasına termik santral yapması bunun en son kanıtıdır. Edindiğimiz bilgiye göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kararıyla ÇED süreci içinde yer alan “**ÇED Halkın Katılımı Toplantısı**” yapılmayacağı bildirilmiştir. Gerçekleştiğinde çevreye ve halka büyük zarar verecek olan bu nedenle **halktan korkan bir yatırım anlayışının son örneği bugün DOSAB Termik Santral projesi olarak karşımızda durmaktadır.** Bu aynı zamanda halkın karşı duruşuna rağmen devlet sermaye işbirliğinin en son örneğini ortaya koymaktadır. Ancak bizler DOSAB çevresinde ve Bursa'nın çeşitli mahallelerinde yaşayan vatandaşlar olarak bu duruma engel olacağız. Bizler, yaşam alanlarımızı korumaya, geleceğimize sahip çıkmaya kararlıyız. **Bugün yaptığımız basın açıklaması yalnızca bir uyarıdır.** Bursa Ovasının ortasında termik santral kurmak isteyenlere asla geçit vermeyeceğiz. **DOSAB Termik Santralinden vazgeçilmezse, bizler Bursalı vatandaşlar ve temiz bir gelecektekilerden yana demokratik kitle örgütleri olarak bundan sonra da daha güçlü eylemlilikler içinde olacağımızı buradan Türkiye'ye duyuruyoruz. 19 Temmuz 2014**

Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam
Biz Halkız, Haklıyız, Kararlıyız
DOSAB Termik Santrale Geçit Vermeyeceğiz.

İlk gerçekleştirilen etkinliklerden birisi, Greenpeace gemisi Rainbow Warrior'un (Gökkuşluğu Savaşçısı) “Sağlık İçin Temiz Hava Çağrısı” etkinlikleri çerçevesinde DOSAB'da yapılması planlanan kömürlü termik santrale karşı verilen mücadeleye destek vermek üzere 14-15 Eylül'de Mudanya'ya gelmesi oldu ve yerel medya kuruluşlarıyla birlikte ulusal medyanın da katıldığı bir basın açıklaması yapıldı.

Doğa-Der, Bursa Barosu, TMMOB ve Bursa Tabip Odası'nın Bursa'da yaşayan her yurttaşın katılımına açık olarak yaptığı çağrıyla 2 Ekim 2014'te geniş katılımlı bir toplantı düzenlendi ve mücadelenin nasıl bir yapıyla yürütülmesi gerektiği konusunda görüş alışverişi gerçekleşti. Birkaç toplantı sonrasında DOSAB'da kömürlü termik santral yapılmasına karşı mücadelenin bir platform dayanışması içerisinde yürütülmesi kararlaştırıldı ve 17 Ekim 2014'te “DOSAB'da Termik Santrale Hayır Platformu” kuruldu. Platform adına bir web sayfası hazırlandı ve sosyal medya hesapları açıldı.

DOSAB TERMİK SANTRALE HAYIR PLATFORMU BİLEŞENLERİ

- 1 ACISU DERNEĞİ
- 2 ARMUTKÖY MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 3 BES-BÜRO EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 4 BİRLEŞİK METAL-İŞ (BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI) BURSA ŞUBESİ
- 5 BURSA AKADEMİK ODALAR BİRLİĞİ
- 6 BURSA ARAMA KURTARMA DERNEĞİ
- 7 BURSA ARDAHAN ÇAMLI ÇATAK KÖY DERNEĞİ
- 8 BURSA ATATÜRK STADYUMUNU KORUMA DERNEĞİ
- 9 BURSA BAROSU
- 10 BURSA BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ DERNEĞİ
- 11 BURSA BİSİKLET VE DOĞAYI SEVENLER DERNEĞİ
- 12 BURSA ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ
- 13 BURSA ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ
- 14 BURSA DİŞ HEKİMLERİ ODASI
- 15 BURSA ECZACI ODASI
- 16 BURSA EMEKLİLER DERNEĞİ ÇEVRE KOMİSYONU
- 17 BURSA ENGELLİLER DAYANIŞMA DERNEĞİ
- 18 BURSA EVRENSEL SEVGİ DERNEĞİ
- 19 BURSA HALKEVLERİ
- 20 BURSA HASTA HAKLARI DERNEĞİ
- 21 BURSA KARS ARPAÇAY MELİH TAŞLIAL KÖYLERİ DERNEĞİ
- 22 BURSA METAL İŞÇİLERİ DERNEĞİ
- 23 BURSA NIKSARLILAR DERNEĞİ
- 24 BURSA NOTER ODASI
- 25 BURSA PİRSULTAN ABDAL DERNEKLERİ
- 26 BURSA SERBEST MUHAHEBECİLER ve MALİ MÜŞAVİRLER ODASI
- 27 BURSA SOSYAL YAŞAM VE İLETİŞİM DERNEĞİ
- 28 BURSA TABİP ODASI
- 29 BURSA TÜMTİS - TÜRKİYE MOTORLU TAŞIMA İŞÇİLERİ SENDİKASI
- 30 BURSA TÜRETİCİLERİ KORUMA DERNEĞİ
- 31 BURSA YAZIN VE SANAT DERNEĞİ
- 32 BURSA ZİRAAT ODALARI İL KOORDİNASYON KURULU
- 33 BURSA ZONGULDAKLILAR DERNEĞİ
- 34 BURSA GENÇLİK KÜLTÜR EVİ
- 35 CHP OSMANGAZİ İLÇE ÖRGÜTÜ
- 36 ÇUKURCA MAHLE MUHTARLIĞI
- 37 DEMİRTAŞ BARBAROS MAH MUHTARLIĞI
- 38 DEMİRTAŞ CUMHURİYET MAHALLE MUHTARLIĞI
- 39 DEMİRTAŞ DURLUPINAR MAHALLE MUHTARLIĞI
- 40 DEMİRTAŞ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ
- 41 DEMİRTAŞ SAKARYA MAHALLE MUHTARLIĞI
- 42 DEV SAĞLIK-İŞ (DEVİRİMCİ SAĞLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI) BURSA ŞUBESİ
- 43 DİSK- DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
- 44 DOĞADER DOĞAYI ÇEVREYİ KORUMA VE DOĞA SPORLARI DERNEĞİ
- 45 DOĞANEVLER MAHALLE MUHTARLIĞI
- 46 EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ BURSA TEMSİLCİLİĞİ
- 47 EĞİTİM-SEN EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 48 EKODER- EKOLOJİK YAŞAM DERNEĞİ BURSA
- 49 EMEK PARTİSİ
- 50 EMEKLİ-SEN (TÜM EMEKLİLER SENDİKASI) BURSA ŞUBESİ
- 51 ESM- ENERJİ SANAYİ VE MADEN KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 52 GENEL-İŞ (TÜRKİYE GENEL HİZMET İŞÇİLERİ SENDİKASI) BURSA ŞUBESİ
- 53 HABER-SEN BASIN YAYIN İLETİŞİM VE POSTA EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 54 İSMETİYE MAHALLE MUHTARLIĞI
- 55 KESK-KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
- 56 KESTEL HALKI ÇEVRE PLATFORMU
- 57 KÜLTÜR SANAT-SEN KÜLTÜR VE SANAT EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ
- 58 LİVANE KÜLTÜR VE SANAT DERNEĞİ
- 60 MAZLUMDER
- 61 MUDANYA HALK MECLİSİ DERNEĞİ
- 62 NİLÜFER HALK FORUMU
- 63 NİLÜFER KENT KONSEYİ
- 64 NİLÜFER KENT KONSEYİ KIRSAL ALAN ÇALIŞMA GRUBU
- 65 OSMANGAZİ İLÇESİ DEMİRTAŞ MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 66 OSMANGAZİ İLÇESİ DOĞANEVLER MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 67 ÖĞRENCİ KOLEKTİFLERİ
- 68 ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ BURSA İL ÖRGÜTÜ
- 69 PANAYIR ANADOLU KÜLTÜR VE DAYANIŞMASI DERNEĞİ
- 70 PANAYIR MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 71 PEN YAZARLAR DERNEĞİ BURSA TEMSİLCİLİĞİ
- 72 SAKARYA MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 73 SES-SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 74 TARIM ORKAM-SEN BURSA ŞUBESİ
- 75 TEKSTİL (TEKSTİL İŞÇİLERİ SENDİKASI) BURSA ŞUBESİ
- 76 TMMOB BURSA İL KOORDİNASYON KURULU
- 77 TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ
- 78 TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 79 TMMOB GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 80 TMMOB İÇ MİMARLAR ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ
- 81 TMMOB JEOPİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 82 TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 83 TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 84 TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ
- 85 TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 86 TMMOB MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ
- 87 TMMOB PEYZAJ MİMARLARI ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ
- 88 TMMOB ŞEHİR PLANÇILARI ODASI BURSA ŞUBESİ
- 89 TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ
- 90 TÜKETİCİLER DERNEĞİ NİLÜFER
- 91 TÜM-BEL-SEN TÜM BELEDİYE VE YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 92 TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ BURSA TEMSİLCİLİĞİ
- 93 TÜRKİYE YAZARLAR SENDİKASI BURSA TEMSİLCİLİĞİ
- 94 TÜRKİYE ZİRAATÇILAR DERNEĞİ BURSA ŞUBESİ
- 95 YAPI-YOL-SEN YOL, YAPI, ALTYAPI, TAPU VE KADASTRO EMEKÇİLERİ SENDİKASI BURSA ŞUBESİ
- 96 YENİ KUŞAK KÖY ENSTİTÜLERİ DERNEĞİ
- 97 YENİCEBAT MAHALLESİ MUHTARLIĞI
- 98 YEŞİLLER-YEŞİL BURSA ÇEVRE DERNEĞİ
- 99 YEŞİLLER VE SOL GELECEK PARTİSİ (YSGP) BURSA İL ÖRGÜTÜ
- 100 YEŞİLŞEHİR OKUL YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ

Platform kısa sürede 100'ün üzerinde kurumsal üyeye ulaştı ve bazı siyasi partiler de ya Platform üyesi olarak ya da çalışmalara destek vererek bu süreçte katıldılar.

İlk olarak bir çalışma programı çıkartıldı. Bölgede yer alan mahalle Muhtarlarının, site yöneticilerinin ve yerel derneklerin ziyaret edilmesi planlandı. Ardından her mahallede ve çağrılı olunan her bir sitede ya da dernekte termik santrallerin sağlık ve çevresel etkilerinin halka anlatılarak farkındalık yaratılması benimsendi.

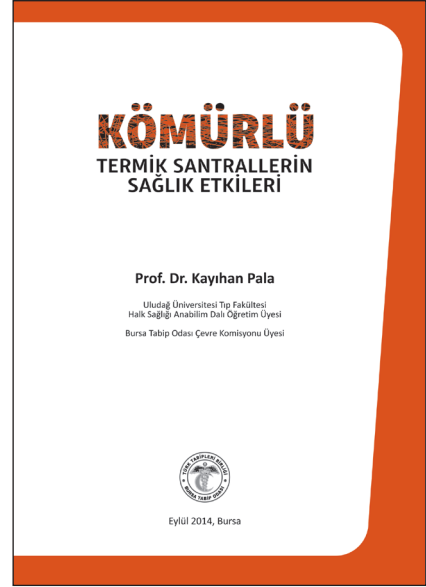
Bu çalışmalarda kullanılmak üzere TMMOB, Bursa Tabip Odası ve bilim insanları tarafından çeşitli broşürler ve kitaplar hazırlandı ve çok sayıda basılarak halka yönelik toplantılarda dağıtmaya başlandı.

Platformun ilk etkinliği olarak 25 Ekim 2014 Cumartesi günü öğleden sonra DOSAB Termik Santraline Hayır Platformu bileşeni 100'ü aşkın kurum temsilcisiyle birlikte Bursa'da kentin en işlek caddesinde, Setbaşı Köprüsü ile PTT arasında DOSAB Termik Santralinin çevreye ve insana vereceği zararlar konulu binlerce el ilanı dağıtıldı.

DOSAB'da Termik Santrale Hayır Platformu'nun DOSAB'da kömürlü bir termik santral yapılmasına itiraz etmesinin temel gerekçeleri şöyle sıralandı:

- **“İtiraz ediyoruz,** çünkü santral kurulursa sağlığımız olumsuz etkilenecek. Bilimsel kanıtlara göre, kömürlü termik santrallerin solunum sistemi ve kalp – damar sistemi hastalıkları başta olmak üzere birçok hastalığa, hatta kansere ve erken ölümlere yol açtığını biliyoruz.”
- **“İtiraz ediyoruz,** çünkü santralden kaynaklanacak zehirli kimyasalların havamıza, suyumuzla karışacak olması bir yandan asit yağmurlarına neden olacak, diğer yandan da iklimi değiştirerek küresel ısınmaya katkıda bulunacaktır.”
- **“İtiraz ediyoruz,** çünkü santralin suyumuzu kirletecek olması sebebiyle bu suyla sulanacak tarım arazilerimizde yetişen gıda maddeleri kirlenecek; aynı zamanda topraklarımızın verimi de düşecektir.”
- **“İtiraz ediyoruz,** çünkü santral kentin içerisine kurulmaktadır. Santralin etki alanı içerisinde yüz binlerce insan yaşamaktadır. Santralin mahallelere çok yakın olması ve hâkim rüzgâr yönünün kent merkezine doğru olması nedeniyle hava yolu ile taşınacak kirleticilerden bütün kent olumsuz etkilenecektir.”
- **“İtiraz ediyoruz,** çünkü santralin kurulmasının kamu yararı yoktur. Santral yalnızca gözünü kâr hırsı bürümüş bazı patronların kârını artıracaktır. Halkın bu projeden hiçbir kazanımı olmayacaktır. Kaldı ki ülkemizin elektrik kurulu gücü ihtiyaçtan fazladır ve bu durum bizzat Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tarafından da dile getirilmiştir.”
- **“Bu gerçekler bilimsel olarak kanıtlandığı halde, Bursa kent merkezine kömürlü bir termik santral yapılması bir kent cinayetidir. Güzel Bursa’mızın içindeki insanlarla birlikte ölüme gönderilmesidir. BİZ BU CİNAYET GİRİŞİMİNE İTİRAZ EDİYORUZ!”**

Platformun oluşturulması ve gerçekleri halka anlatmaya başlamasının hemen ardından, DOSAB yönetimi güçlü bir medya propagandası yürütebilmek amacıyla Bursa’da yerel bir medya grubuyla anlaştı ve tesisin ne kadar

güzel bir tesis olduğunu hatta kurulması hâlinde havayı nasıl temizleyeceğini (!) anlatmaya başladı. Hazırladığı bir kitapçığı söz konusu yerel gazete ile halka ücretsiz olarak dağıtmaya başladı.

Bunun üzerine Platform adına TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Bursa Şubesi tarafından, DOSAB tarafından hazırlanan kitapçığı çürüten yeni bir kitapçık hazırlandı ve Bursa'nın en büyük yerel medya kuruluşunun desteğiyle halka dağıtıldı.

Bu mücadelenin öne çıkan taraflarından birisi, yerel medya kuruluşları arasındaki rekabet ve mücadele olmuştur. Yerel bir medya grubu şehrin içine kurulması planlanan kömürlü termik santrali desteklemiş, bir diğer yerel medya grubu ise DOSAB'a kömürlü termik santral yapılmaması için etkin bir mücadele vermiştir. Açık olarak söylemek gerekirse, her iki grubun da tutumları kendi çıkarlarına göre belirlenmiştir. DOSAB'da termik santral kurulmasına karşı çıkan medya grubunun çevreye önem verdiği için böyle bir tutum aldığını söylemek olanaklı değildir.

Aslına bakarsanız bu hikâyenin asıl kahramanı kömürlü termik santralle ilgili büyük teşviklerle destekleyen AKP Hükümetleridir. Yalnızca 2015 yılında Hükümet tarafından kömüre doğrudan ve dışsal maliyetlerle birlikte 24,16 milyar dolar (GSMH'nın %2,81'i) teşvik sağlanmıştır (1). Sermaye sahipleri de hem bu teşviklerden yararlanmak hem de elektrik ve buharı ucuza getirmek için kolları sıvamıştır. DOSAB kömürlü termik santralının ÇED sürecinde resmi kurumlardan alınması gereken olumlu görüşleri bizzat bazı milletvekillerinin takip ettiği iddia edilmektedir.

Milletvekilleri demişken 7 Haziran 2015 genel seçimleri öncesinde 27 Mayıs 2015'te, Platform tarafından Bursa milletvekili adaylarına yönelik olarak düzenlenen bir etkinlikten söz etmek gerekir. DOSAB'da kömürlü termik santral kurulmasına karşı imza istemek amacıyla milletvekili adayları için düzenlenen "Söz veriyorum" adlı imza kampanyasına hiçbir AKP milletvekili adayı imza vermemiştir. AKP'li Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Altepe de Bursa'nın göbeğinde kurulacak olan DOSAB kömürlü termik santralini desteklemiştir (2).

Resmi kurumlardan alınması gereken olumlu görüşlerden söz ederken, Bursa İl Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün tutumunu paylaşmak gerekir. İl Müdürlüğü ÇED başvuru aşamasında kömürlü termik santral için önce olumlu görüş bildirmiştir. Ancak Platformun farkındalık çalışmalarının ve kamuoyu tepkisinin etkisiyle birkaç ay sonra görüşünü değiştirmiş ve "Bir halk sağlığı anabilim dalından olumlu görüş alınması koşuluyla" olumlu görüş verilebileceğini ÇED raporunu hazırlayanlara bildirmiştir. Bunun üzerine dönemin Valisi İl

Halk Sağlığı Müdürünü görevden almış ve yerine vekâleten görevlendirilen İl Sağlık Müdürü de bir halk sağlığı anabilim dalından görüş alınması gerektiği konusunda ısrarcı olmuştur. Ancak ne hikmetse (!) Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı yanı başlarında dururken, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu aracılığıyla önce Hacettepe Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın kapısı çalınmış, oradan bu konuda görüş alınamayınca Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında görev yapan bir öğretim üyesinden “Olumlu görüş” alınarak ÇED raporuna eklenmiştir.

Söz konusu öğretim üyesi santralın yapılacağı yerleşim alanını ziyaret etmemiş, herhangi bir veri ve hiçbir bilimsel referans kullanmadan, uzmanı olmadığı bir konuda, kirletici olduğu bütün dünyada bilinen kömürlü termik santral hakkında olumlu görüş bildirmiştir. Raporu hazırlayan öğretim üyesi Bursa Tabip Odası tarafından YÖK'e şikayet edilmiş, YÖK şikayeti Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne göndermiş, Rektörlük “öğretim üyesine yakışmayacak biçimde herhangi bir veri ve bilimsel referans kullanmadan uzmanı olmadığı bir konuda, kirletici olduğu bütün dünyada bilinen kömürlü termik santral hakkında olumlu görüş bildirdiği ve kişisel raporu olmasına rağmen, Halk Sağlığı Anabilim Dalı logosuyla ve Anabilim Dalı adıyla düzenlemek suretiyle etik davranış ilkelerine aykırı hareket etmek” iddialarına dayanarak soruşturma açmış ve hazırlanan soruşturma komisyon raporu doğrultusunda kendisini “Uyarma” cezası ile cezalandırmıştır. Söz konusu ceza ilk dava dosyasında da yer almaktadır. Bu konuda ayrıca yine Bursa Tabip Odası'nın başvurusu üzerine Ankara Tabip Odası tarafından da bir soruşturma açılmış ve soruşturma hâlen yürütülmektedir.

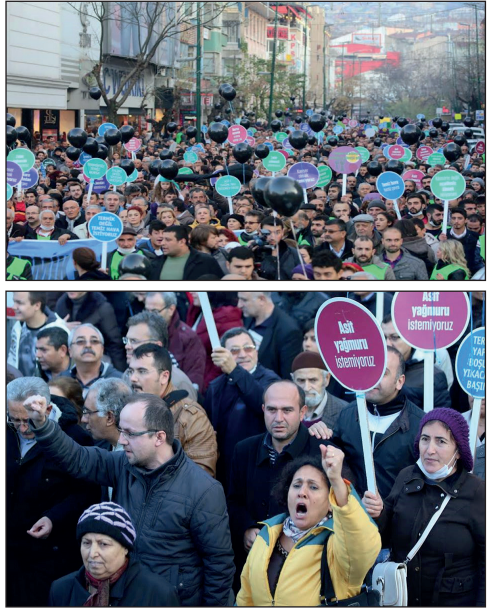
Mücadele sırasında bir yandan halka yönelik toplantılar sürerken, diğer yandan da ÇED sürecine dahil olunmuş ve Platform üyeleri tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na yanıtlanması istemiyle çok sayıda soru sorulmuştur. Mücadele sırasında, her üç dönemde de (24., 25. ve 26. Dönem) CHP Bursa milletvekilleri ve 25. Dönem HDP Bursa milletvekili soru önergeleriyle ve bilgi isteme başvurularıyla sürecin yakın takipçisi olmuşlardır.

Taraflar gerek toplantılarda gerekse de yerel medya aracılığıyla birbirlerini eleştirmeyi sürdürürken, Bursa Kent Konseyi 12 Eylül 2014'te tarafları bir araya getirmeyi amaçladığı bildiren bir toplantı düzenledi. Ancak ilginç bir biçimde DOSAB yetkilileri ve taraftarları toplantı öncesinde salona alınırken, Kent Konseyi yöneticileri tarafından konuşmacı olarak çağrılanlar dışında Platform üyelerinin salona alınmak istenmemesi gerginliğe yol açtı. Platformu temsilen çağrılan konuşmacılar Platform üyelerinin salona alınmaması hâlinde toplantıyı terk edeceklerini açıklayınca, Platform üyeleri de toplantıya

katılabilirdi. Dört saat süren gergin bir toplantının ardından Platform temsilcilerinin yaptığı sunumlar ve konuşmalar sonrasında DOSAB yönetiminin ileri sürdüğü gerekçelerin bilimsel gerçekleri yansıtmadığı açık olarak ortaya çıktı.

Çok sayıda mahallede, sitede, dernekte vb. yerlerde toplantı düzenlendi. Bazen haftada bir, bazen haftada iki mahalle toplantısı ve buna ek olarak her hafta bir Platform toplantısı ile mücadele süreci yürütüldü. Bu arada mahalle pazarlarında, dükkânlarda, kahvehanelerde ve sokaklarda Platform tarafından hazırlanan on binlerce el ilanı ve broşür dağıtıldı; imza kampanyaları düzenlendi.

Platformun halkın tepkisini örgütlediği en büyük eylem Bursa kent merkezinde "TERMİĞE İNAT YAŞASIN HAYAT" sloganıyla duyurulan 13 Aralık 2014'te düzenlenen yürüyüş ve miting oldu. Bursa'nın çevre eylemleri tarihinde en yüksek katılımın olduğu bu yürüyüş çok ses getirdi ve Bursa'da yaşayanların kentin merkezinde yapılmak istenen kömürlü bir termik santrale karşı mücadele kararlılıklarını açık olarak ortaya koydu.

Yürüyüşten on gün sonra Platform temsilcileri 23 Aralık 2014'te Ankara'da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda gerçekleştirilen ÇED İnceleme ve Değerlendirme Kurulu toplantısına katılarak kömürlü termik santralin olası çevresel ve sağlıkla ilgili sakıncalarını Kurula iletiler. Ardından Bakanlık önünde bir basın açıklaması yapıldı.

Bir yandan mahalle toplantıları sürerken, diğer yandan da 22 Ocak 2015'te Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nün ÇED dosyasına olumlu görüş vermesini protesto etmek amacıyla İl Müdürlüğü'ne doğru kitlesel bir yürüyüş yapıldı ve siyah çelenk bırakıldı.

DOSAB Kömürlü Termik Santral Projesi ile ilgili olarak hazırlanan Mart 2015 tarihli "Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu" teknik ve bilimsel eksikliklerine ve mevzuata/planlara aykırılıklarına rağmen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından yeterli bulunarak 01.04.2015 günü itibarıyla "Nihai ÇED Raporu" olarak kabul edildi. Bunun üzerine kentin çeşitli noktalarında itiraz dilekçesi standları açıldı ve toplanan on bin imza 10 Nisan 2015'te Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne kalabalık bir heyetle birlikte teslim edildi.

Bu arada, Bursa'dan milletvekili adayı olan Sağlık Bakanı Dr.Mehmet Müezzinoğlu Platform tarafından DOSAB Kömürlü Termik Santralına ilişkin görüşlerini açıklamaya davet edildi. Ancak Bakan bu davete yanıt vermedi.

Platformun bütün itirazlarına rağmen 25 Temmuz 2015'te ÇED Raporu Bakanlık tarafından onaylandı. Böylece Platform tarafından yürütülen örgütsel mücadeleye hukuksal mücadele de eklenmiş oldu. Platform üyeleri DOSAB kömürlü termik santrale kararlılıkla karşı çıkacaklarını bir basın açıklamasıyla topluma duyurdular.

YEŞİL BURSA KARA BURSA OLMASIN!

Bilindiği gibi; DOSAB Ölüm Santralı Projesinin ÇED Raporu, Bursa'da yaşayanların bütün itirazlarına rağmen Çevre Bakanlığı tarafından kabul edildi.

Çevre Bakanlığı, Bursa'nın göbeğinde yılda 524 bin ton kömür yakacak bir tesise, bilim insanlarının ve akademik meslek odalarının bütün bilimsel kanıtlarını hiçe sayarak olumlu görüş verdi.

Hükümet ve Çevre Bakanlığı bu tutumuyla bir kez daha halkın değil, sermayenin yanında olduğunu ortaya koydu; DOSAB'da bulunan 100 patronun çıkarı için, yüz binlerce yurttaşın sağlığının olumsuz etkilenmesine göz yumdu.

Bursa kent merkezine kömürlü termik santral yapılması bir kent cinayeti. Güzel Bursa'mızın içindeki insanlarla birlikte ölüme gönderilmesidir.

BİZ BURSA'DA YAŞAYANLAR, BU KENT CİNAYETİNE İTİRAZ EDİYORUZ!

Yeşilliğiyle anılan Bursa, **KaraBursa** olarak anılmasın istiyoruz!

Bu cinayete karşı durmak için DOSAB'da Termik Santrala Hayır Platformu olarak, sonuna kadar direneceğiz!

DOSAB Ölüm Santralı yüzünden gebeler etkilenmesin diye direneceğiz!

DOSAB Ölüm Santralı yüzünden çocuklarımız hastalanmasın diye direneceğiz!

DOSAB Ölüm Santralı yüzünden hemşerilerimiz erken ölmesin diye direneceğiz!

Halkız biz; DOSAB Ölüm Santralını yaptırmamak için sonuna kadar direneceğiz!

13 Ağustos 2015

DOSAB'DA TERMİK SANTRALA HAYIR PLATFORMU

Hukuksal mücadele için hazırlıklar sürerken, Platform tarafından bir yandan da işçi filmleri festivali etkinliği, futbol turnuvası, Osmangazi Belediye Meclis toplantısına katılım, bisikletlerle protesto gibi çok sayıda etkinlik ısrarla sürdürüldü.

Platform hukuk mücadelesini 25 Ağustos 2015’de açtığı dava ile başlattı. Aralarında Bursa Barosu, Bursa Tabip Odası, TMMOB içerisinde yer alan odalar, Bursa Eczacı Odası, Doğa-Der, Ekoloji Kolektifi Derneği, yurttaşlar ve üç CHP Bursa milletvekilinin olduğu toplam 27 kişi/kuruluş Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” kararının öncelikle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle davayı açtı. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği ve Türk Toraks Derneği de davaya müdahil olarak katılma kararı aldı.

Bursa 2. İdare Mahkemesinde görülen davada, Mahkeme Heyeti Mahalinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra bu konuda yeniden bir karar verilinceye kadar yürütmenin durdurulmasına 19.10.2015 tarihinde oy birliği ile karar verdi.

Mahkeme yürütmeyi durdurma kararıyla birlikte mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına da karar verdi. Mahkeme tarafından dördü Orta Doğu Teknik Üniversitesinden (Şehir ve Planlama Bölümü, Çevre Mühendisliği Bölümü, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve İnşaat Mühendisliği Bölümü) ve biri Ankara Üniversitesinden (Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü) olmak üzere beş kişilik bir bilirkişi heyeti belirlendi. Anılan bilirkişi heyetinin katılımı ile 11 Ocak 2016 tarihinde keşif ve bilirkişi incelemesi gerçekleştirildi.

Platform Bilirkişi Heyeti içerisinde bir halk sağlığı uzmanının olmaması nedeniyle kömürlü termik santralin sağlık etkilerinin değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle Mahkemeye itiraz etti ve bir halk sağlığı uzmanının da bilirkişi olarak görevlendirilmesini istedi. Ancak bu istek Mahkeme heyeti tarafından kabul edilmedi.

Bilirkişi Heyeti araştırma ve incelemelerinin ardından ortak raporunu Mahkemeye sundu. Bilirkişi Heyetinin ortak raporunu değerlendiren Mahkeme Heyeti 11 Mart 2016 tarihinde bir kez daha oy birliği ile yürütmenin durdurulmasına karar verdi. Kararın sonuç bölümü şöyledir: “ÇED Raporunda tespit edilen eksiklikler ve hukuka aykırılıklar dikkate alındığında, söz konusu ÇED Olumlu Kararının, uygulanması halinde, gerek tesisin yatırım maliyetleri gerekse çevreye etkileri bakımından, tüm taraflar ve kent için telafisi güç ve imkânsız zararlara yol açabileceği sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle açıkça hukuka aykırı olan ve uygulanması halinde telafisi güç zarar doğuracağı sonucuna varılan dava konusu ÇED Olumlu Kararının, 2577 sayılı Yasanın 27. maddesi uyarınca teminat aranmaksızın, dava sonuna kadar **YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASI**’na 2577 sayılı Yasa’nın 20/A maddesi uyarınca 11/03/2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

Yürütmenin durdurulması Bursa’da toplum tarafından büyük bir sevinçle karşılandı ve iptal davasının sonucu beklenmeye başlandı. Mahkeme 5 Mayıs

2016 tarihinde “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu” kararında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna vararak sonucu itibarıyla oybirliği, iptal gerekçesi yönünden ise oyçokluğuyla *iptal* kararını verdi.

Kararda ilginç olan, Mahkeme Heyetinde yer alan tüm üyelerin iptal kararına katılması, bir üyenin ise iptal edilme gerekçelerine özellikle çevre ve sağlıkla ilgili etkilerin eklenmesini istemesi oldu. Gerekçe için azlık oyu kullanan üyenin dile getirdiği ve eklenmesini istediği gerekçeler şöyledir: *“Termik santrallerin bir kentin silüetini, yaşam biçimini, kentin gelişim seyrini, ilerideki yatırım olanaklarını olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok açıdan etkileyeceği ve değiştireceği açık olup, bu tür yatırımların çevreye, doğal yaşama, insan sağlığına zarar verecek etkilerinin olduğu muhakkaktır. Bu nedenlerle, temel insan hakları, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde belirtilen ilke, esas ve kriterlerin, ulusal mevzuatımızda yer alan düzenlemelerin her adımında göz önünde bulundurulması zorunluluğu bulunmaktadır.”*

DOSAB’da şehrin içine yapılmak istenen kömürlü termik santralin Mahkeme tarafından oy birliği ile iptal edilmesi Bursa’da büyük bir sevinçe yol açtı. **“Bursa birleşti DOSAB kaybetti”** pankartları başta kent merkezi ve DOSAB çevresindeki mahalleleri süslerken, ilk önce Valiliğin hemen bitişiğinde Heykel semtinde, daha sonra DOSAB’a yakın mahallelerden Panayır’da ve Bursa Akademik Odalar Yerleşkesinde kutlama toplantıları düzenlendi.

Ancak DOSAB kömürlü termik santrali Bursa 2. İdare Mahkemesinin vermiş olduğu kararla iptal edilmiş olmasına rağmen, bu karar patronları durdurmaya yetmemişti. Halkın büyük tepkisine ve Mahkemenin iptal kararına rağmen DOSAB patronları kömürlü termik santrali kurmakta ısrar ettiler ve yeni ÇED raporuyla 23 Haziran 2016’da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na ikinci kez başvurdular.

Platform için patronların daha fazla, çok daha fazla kazanma hırsı şaşırtıcı olmadı ve yeniden bir mücadele stratejisi belirlenerek 15 Temmuz 2016 günü mücadelenin dayanışma ve kararlılıkla sürdürüleceği kamuoyuna açıklandı.

İNSANLARI ÖLDÜRMEK İÇİN BU ISRAR NİYE?

Bilindiği gibi, Demirtaş Organize Sanayi Bölgesi (DOSAB) tarafından şehir merkezinde (Ulucami'ye yaklaşık 9 km mesafede) yapılması planlanan DOSAB kömürlü termik santrali Bursa 2. İdare Mahkemesinin 5 Mayıs 2016 tarihinde vermiş olduğu kararla iptal edilmişti.

Ancak bugün öğreniyoruz ki halkın büyük tepkisine ve Mahkemenin iptal kararına rağmen DOSAB patronları kömürlü termik santrali kurmakta ısrar ediyor! Patronlar yeni ÇED raporunu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunmuş; proje ile ilgili inceleme ve değerlendirme toplantısı ise hiç zaman kaybetmeden 18/07/2016 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilecek Yılda 524 bin ton kömür yakması planlanan DOSAB kömürlü termik santrale itiraz gerekçelerimizi bir kez daha haykırıyoruz:

“İtiraz ediyoruz, çünkü santral kurulursa sağlığımız olumsuz etkilenecek. Bilimsel kanıtlara göre, kömürlü termik santrallerin solunum sistemi ve kalp – damar sistemi hastalıkları başta olmak üzere birçok hastalığa, hatta kansere ve erken ölümlere yol açtığını biliyoruz.”

“İtiraz ediyoruz, çünkü santralden kaynaklanacak zehirli kimyasalların havamıza, suyumuzla karışacak olması bir yandan asit yağmurlarına neden olacak, diğer yandan da iklimi değiştirerek küresel ısınmaya katkıda bulunacaktır.”

“İtiraz ediyoruz, çünkü santralin suyumuzu kirletecek olması sebebiyle bu suyla sulanacak tarım arazilerimizde yetişen gıda maddeleri kirlenecek; aynı zamanda topraklarımızın verimi de düşecektir.”

“İtiraz ediyoruz, çünkü santral kentin içerisine kurulmaktadır. Santralin etki alanı içerisinde yüz binlerce insan yaşamaktadır. Santralin mahallelere çok yakın olması ve hâkim rüzgâr yönünün kent merkezine doğru olması nedeniyle hava yolu ile taşınacak kirleticilerden bütün kent olumsuz etkilenecektir.”

“İtiraz ediyoruz, çünkü santralin kurulmasının kamu yararı yoktur. Santral yalnızca gözünü kâr hırsı bürümüş bazı patronların kârını arttıracaktır. Halkın bu projeden hiçbir kazanımı olmayacaktır. Kaldı ki ülkemizin elektrik kurulu gücü ihtiyaçtan fazladır ve bu durum bizzat Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tarafından da dile getirilmiştir.”

“Bu gerçekler bilimsel olarak kanıtlandığı halde, Bursa kent merkezine kömürlü bir termik santral yapılması bir kent cinayetidir. Güzel Bursa’muzun içindeki insanlarla birlikte ölüme gönderilmesidir. BİZ BU CİNAYET GİRİŞİMİNE İTİRAZ EDİYORUZ!”

Evet, biz bu cinayet girişimine itiraz ettik; Bursa’da yaşayan yurttaşların büyük katılımıyla gösteriler, yürüyüşler düzenledik; dava açtık ve kazandık; projeyi iptal ettirdik. Ancak öyle anlaşılıyor ki, gözünü kâr hırsı bürümüş DOSAB patronlarının ne halkın tepkisi umurunda ne de Mahkeme kararı!

Patronlara sesleniyoruz: DOSAB ölüm santraline itiraz etmeye devam edeceğiz! Sizin daha fazla kâr etmeniz uğruna insanlarımızın ölmesine, kansere yakalanmasına ve yaşam kalitelerinin bozulmasına seyirci kalmayacağız!

Kenti yönetenlere sesleniyoruz: İnsanları erken öldürdüğü, başta akciğer kanseri olmak üzere pek çok kanserin görülme sıklığında artışa yol açtığı, kalp/akciğer hastalıkları başta olmak üzere pek çok hastalığı artırdığı bilimsel olarak kanıtlanmış, çevreyi harap eden ve küresel ısınmayı artıran kömürlü termik santrallere izin vermeyin!

Bursa’da yaşayan yurttaşlara sesleniyoruz: Bursamızın havası ve yer altı suları ne yazık ki zaten kirli; bu kirliliği daha da artıracak herhangi bir tesise izin vermeyin! Kömürlü termik santral kurmak isteyenlere karşı yürütülecek mücadeleye katılın! Bursa’nın şehir merkezinde kömür yakacak bu tesise izin vermeyin! Kömürün oluşturacağı hasarlara ve her gün yüzlerce kamyonun yaratacağı kaza riski ve kirliliğine izin vermeyin!

Kamuoyuna duyuruyoruz: DOSAB ölüm santraline karşı mücadelemiz dayanışma ve kararlılıkla sürecektir!

15 Temmuz 2016

DOSAB’DA TERMİK SANTRALA HAYIR PLATFORMU

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yeni ÇED başvurusuyla ilgili inceleme ve değerlendirme toplantısını hiç zaman kaybetmeden 18 Temmuz 2016’da Ankara’da gerçekleştirdi ve toplam 1301 sayfadan oluşan ÇED raporunu yeterli bularak, nihai rapor olarak kabul etti. Bakanlığın hakkında daha önce iptal kararı bulunan ve toplam 1301 sayfadan oluşan bir ÇED raporunu ilk toplantıda değerlendirip, dava önceki davada bilirkişi raporu ve bilimsel gerçeklere dayanılarak verilen iptal kararındaki gerekçelerin tamamıyla karşılanmış olduğundan emin olarak raporu kabul etmiş olması Bursa’da büyük bir tartışmaya yol açtı.

Bakanlığın toplantısının olduğu gün ve saatlerde Türkiye’de bir darbe girişiminin olması ve girişimin bastırılmasının ardından; DOSAB Yönetim Kurulu Başkanının FETÖ/PDY soruşturması kapsamında göz altına alınmış olması; DOSAB’da kurulması planlanan kömürlü termik santralin kamu yararı söz konusu olmaksızın bir takım kişi ve/veya cemaatlerin çıkarları doğrultusunda planlanmış olabileceğini düşündürmü; bu konuya ilişkin Bursa Milletvekili Orhan Sarıbal’ın soru önergesine ise yanıt verilmemiştir.

Tesisin kurulması hâlinde bu bölgede yaşayan insanların sağlığının olumsuz etkileneceği ikinci ÇED raporunda da göz ardı edilmişti. Örneğin Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliğinde 1. sınıf gayri sıhhi müesseseler için zorunlu tutulan ve raporda da adı geçen sağlık koruma bandının yeni ÇED raporunda 5 metre olarak belirlenmesi gülünçtü. Böyle bir koruma bandının halkın sağlığını korumak açısından hiçbir koruyucu özelliği olmayacağı açıktır.

İkinci ÇED raporunda da projenin sağlık maliyeti konusunda herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemişti. Oysa yapılan bilimsel çalışmalar kömürlü termik santrallerin erken ölümler başta olmak üzere pek çok sağlık sorununa yol açtığını göstermektedir. Uluslararası bir örgüt olan Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL, Health and Environment Alliance) tarafından, Temmuz 2015’te, Türkiye ile ilgili olarak yayınlanan bilimsel bir raporda, Türkiye’de taşkömürü ve linyitle çalışan termik santrallerin kirletici salımları ile bağlantılı olarak yılda en az 2.876 erken ölüme, 4.311 hastaneye yatışa, 637.643 kayıp iş gününe ve 7.976.070 hasta geçirilen güne yol açtığı açıklanmıştı (3).

Yeni ÇED raporunda, bir önceki rapora atıfla, gerçekleştirilen bütün toplantılarda sorulan soruların cevaplarının ÇED raporu içerisinde yer aldığı iddia edilmekteydi. Ancak Bursa Tabip Odası tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na 22 Eylül 2014 tarihinde söz konusu proje hakkında gönderilen sorular ve yanıtları nihai raporda yer almamıştır. ÇED raporunda yakın çevresinde yaşayan/çalışan yüz binden fazla insan ile birlikte orta ve uzun vadeli etkileriyle bir milyondan fazla insanı etkileme potansiyeli bulunan söz konusu kömürlü termik santralin insan sağlığına etkisi ve ortaya çıkabilecek maliyetler hakkında hiçbir bilgi ve tahminin yer almaması dikkat çekiciydi.

Raporda bütün bunların yanı sıra, DOSAB kömürlü termik santralının temel özellikleri arasında belirtilmekten özellikle kaçınılan, küresel ısınmaya ve iklim değişikliklerine yol açacak etkileri ÇED raporunun son bölümünde açık olarak itiraf edilmekteydi. Raporda da yer aldığı gibi, santral yılda $1,38 \times 10^6$ ton CO₂ üretecekti. Böylece ÇED raporunda santralin küresel ısınmaya uzun yıllar boyunca katkısının olacağı da açığa çıkmıştı.

Sonuç olarak; Bursa zaten havası kirli olan bir şehirdi ve bu kirlilik Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verileriyle de açıkça ortaya konulmaktaydı. Yeni ÇED raporunda da Bursa'da ve özellikle de DOSAB çevresinde var olan kirlilik yetersiz ortaya konulmuş, ölçümler partikül madde gibi kirleticilerin en az olduğu yaz mevsiminde gerçekleştirilmiş ve yıl boyunca gözlenen kirlilik değerleri gözden kaçırılmıştı.

Kömürlü termik santrallerin ne kadar yeni ve iyi teknolojiyle kurularlarsa kurulsunlar, başta havaya olmak üzere suya ve toprağa çeşitli kirleticiler saldıkları kesindir ve bu durum hem bilimsel olarak kanıtlanmış hem de ABD'nin Çevre Koruma Dairesi (EPA) ve Avrupa Birliği gibi kurumların raporlarında da ayrıntılı olarak yer almıştır.

Bursa'nın kent merkezinde yer alan Demirtaş Organize Sanayi Bölgesinde bir kömürlü termik santral kurulması, şehirdeki başta hava kirliliği olmak üzere çevresel kirliliği artıracak; bu artış da yüz binlerce insanın sağlığını risk altında bırakacak, erken ölümlere, hastalanmalara, rahatsızlıklara, gereksiz sağlık hizmeti kullanımına ve işgücü kaybına yol açacaktı.

Platform yeni ÇED için de dava açma kararı aldı ve temsilciler seçerek aralarında meslek örgütleri, milletvekilleri ve yurttaşların olduğu 25 kişi ve kurum tarafından 2016 yılının Ekim ayında ikinci kez yürütmeyi durdurma ve iptal istemli dava açıldı. Bursa 3. İdare Mahkemesinde görülen davada ilk olarak yürütmenin durdurulması istemi 9 Mart 2017'de oy çokluğuyla bu kez reddedildi. Ardından iptal davası da 5 Ocak 2018 tarihinde yine oy çokluğuyla bu kez reddedildi.

İlk ÇED'de yer alan iptal gerekçeleri hâlen geçerliliğini korurken, bu kez davanın yitirilmesi Platform üyelerinde ve Bursa'da yaşayan yurttaşlarda soğuk bir duş etkisi yarattı. Ancak ilk günden itibaren, kömürlü termik santrale karşı mücadelenin dava açmakla sınırlı kalmayacağı kararı alındığından, örgütlü mücadelenin hız kesmeden sürdürülmesine bir kez daha karar verildi.

DOSAB yönetimi bu kez davayı kaybetmemişti ama halkın kömürlü santral yapımına karşı tepkisi giderek büyümüş, daha önce çekimser kalan bazı karar vericiler de halkın tepkisi karşısında, Platformun mücadelesine destek olmaya başlamıştı.

Platform davanın sonuçlanmasından hemen sonra, Bursa'da belediye meclisinde temsil edilen siyasi parti temsilcileriyle görüşmeler yaparak, Bursa'da kent merkezinde kömürlü bir termik santral yapılmasına karşı destek istedi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre ve Sağlık Komisyonunun DOSAB Termik Santrali ile ilgili bir rapor hazırlaması için girişimde bulundu. Hemen ardından DOSAB Termik Santraline Hayır Platformu temsilcileri Recep Altepe'nin

istifası sonrasında, yine AKP'den yerine getirilen yeni Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclis Toplantısı öncesinde bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşme sırasında DOSAB kömürlü termik santralinin yol açacağı sağlık ve ekolojik sorunları ortaya koyan bir rapor sunuldu. Yeni Belediye Başkanı, halkın santrale karşı büyük bir tepkisinin olduğundan, halka rağmen böyle bir santrali kurmanın mümkün olmadığından söz etti ve şehrin ortasında kalmış bir organize sanayi bölgesinde kömürlü termik santral yapılmasının ve işletilmesinin doğru olmadığını açıklamak zorunda kaldı.

Dava kaybedilmişti ama Bursa Büyükşehir Belediyesi yönetiminin tutumu, Platformun kararlı mücadelesiyle örgütlenen halkın tepkisi sayesinde değişmek zorunda kalmıştı.

Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre ve Sağlık Komisyonu tarafından hazırlanan DOSAB Termik Santrali ile ilgili hazırlanan rapor, 12 Şubat 2018 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclis toplantısında görüşmeye açıldı. Santralin çevreye olumsuz etkileri, meteorolojik şartlar, şehir merkezine olan yakınlık, sanayileşmenin artmasına bağlı kirlilik gibi sebeplerle DOSAB kömürlü termik santralinin kurulması ve işletilmesinin uygun olmayacağını oy birliğiyle belirten Komisyon raporu görüşmeye açıldı ve ardından oylamaya sunuldu. Rapor hakkında mecliste grubu bulunan AKP, CHP, MHP ve İYİ Parti grup temsilcileri söz alarak DOSAB'ta kurulmak istenen kömürlü termik santrale karşı olduklarını belirterek, hazırlanan rapora katıldıklarını dile getirdiler. Bu görüşlerin ardından rapor Meclis'te oylamaya sunuldu ve oybirliği ile kabul edildi (4).

Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin oy birliğiyle aldığı karar sonrasında, DOSAB yönetimi kömürlü termik santral yapmaktan vazgeçmek zorunda kaldı.

Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin kararı, Bursa ve tüm organize sanayi bölgesi bulunan kentler için önemli bir karar olmuştur. Bu karar ile toplumun itirazının örgütlenebildiği yerlerde karar vericileri etkileyebilmenin mümkün olduğu bir kez daha gözlenmiştir. Toplumun itirazının örgütlenebilmesi için, sağlıkla ilgili konularda savunuculuk ön plana çıkmakta ve hekimler ile sağlık çalışanlarına önemli görevler düşmektedir.

Özetlemek gerekirse, şehrin merkezine kurulmak istenen kömürlü bir termik santrale karşı mücadele dayanışma ve kararlılıkla kazanıldı. Bir kez daha gösterildi ki, halka rağmen sermaye sahipleri her ne kadar bazı karar vericileri çıkarları doğrultusunda etkileyebilmiş olsalar da bir şey yapılamaz!

Platformda yer alan ve mücadeleye katkı sunan her kişiye ve kuruluşa teşekkürlerimizle.

KAYNAKLAR

1. IMF. IMF Survey : Counting the Cost of Energy Subsidies. Published 2015. Accessed June 1, 2021. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sonew070215a>
2. Bursada Bugün. DOSAB Termik Santrali çevreye duyarlı.<https://www.bursadabugun.com/haber/dosab-termik-santrali-cevreye-duyarli-440234.html>. Published 2014
3. HEAL. Ödenmeyen Sağlık Faturası Türkiye’de Kömürlü Termik Santraller Bizi Nasıl Hasta Ediyor?; 2015
4. Bursa Büyükşehir Belediyesi. 15.02.2018 Tarihli Meclis Kararları. Published 2018. Accessed June 1, 2021. <https://www.bursa.bel.tr/meclis/gundem-229#karar>